

Секція 5. Економічні реформи в контексті інноваційного потенціалу суспільства.

Ю.Є. Павленко, В.Л. Акуленко
(Шосткинський інститут Сум ДУ)

Інноваційно-спрямована ідеологія економічного зростання як елемент національної безпеки

Головна умова соціально-економічного розвитку країни – належний стан національної безпеки, що має за мету захист особистісних, суспільних та державних інтересів шляхом забезпечення постійного зростання життєвого рівня населення, а також створення умов для розвитку особистості.

В складі найнебезпечніших загроз національним інтересам і навіть самому існуванню держави першочергове значення за своїми наслідками мають загрози економічній безпеці України, а саме: посилення структурних економічних диспропорцій, скорочення виробництва, значне відставання обсягів виробництва науково-технічної продукції, скорочення науково-технічного потенціалу країни.

Останнім часом ні в кого не виникає сумнівів відносно гострої необхідності проведення **реформ** – радикальних перетворень (трансформацій) в Україні. Під ними, зокрема, розуміють адаптацію складових елементів системи до особливостей перехідного періоду, приведення їх у відповідність до принципів ринкової економіки. Саме тому вивчення та аналіз як економічних здобутків країни, так і сутності конкретних перетворень є дуже актуальним напрямком досліджень. Особливого сенсу набуває інноваційний аспект оновлення країни.

Мета дослідження – докорінно розібратися в причинах незадовільних зрушень на шляху економічних перетворень, а також встановити пріоритетні напрямки прискорення розвитку.
Метод дослідження – системний підхід.

Економіка України: лише уповільнення динаміки ?...

Що насправді відбувалося і відбувається з економікою України в період з 2000 р. по 2006р., економічний спад чи гальмування зростання? Чи є реальні перспективи економічного відродження у майбутньому? Що нас чекає завтра – добробут чи зубожіння? На жаль, офіційні коментарі останнього часу виявились беззмістовними і непрозорими, а змальовані перспективи – лише декларативними. Навіть поверхневий аналіз показує, що розвиток економіки в період 2000-2005рр. мав ряд особливих ознак. Відомо, що 2005 рік став роком загострень після попередніх років стабілізації набутих досягнень та певного динамічного зростання. Так, протягом 2005 р. українська економіка зазнала ряд послідовних *економічних шоків*: приватизаційних, інвестиційних, на ринках енергоносіїв та ін. Характерно, що шоківі навантаження спостерігались при значному (до 50%) зростанні соціальних виплат з держбюджету. Докладне уявлення про дійсний стан економіки цього періоду дає *системне подання показників 2004-2005 рр.* [1].

Як і очікувалось, і 2006 рік у цьому відношенні не став набагато кращим. На жаль, після передвиборчого, начебто "рекордного" за зростанням 2004 року уповільнений розвиток економіки не набув суто відновлювального характеру, а скоріше наблизився до інвестиційно-залежного. При цьому, прискіпливий комплексний аналіз сукупності економічних індикаторів та розрахунки ланцюгових показників свідчать, що *ще з середини 2004 р.* в економіці України на фоні підвищення інфляційних процесів *спостерігалось помітне уповільнення економічної динаміки*. Все це якоюсь мірою спровокувало на кінець 2005 - початок 2006 р. певну економічну та фінансову нестабільність.

Успіхи є, але їх, скоріше, немає...?

Детальний аналіз основних макроекономічних показників (за системним зіставленням **здобутків і недоліків** періоду 2004-2005 рр. [1]) доводить, що проблеми економіки створюють дійсно відчутні ризики та певні загрози національній безпеці України у майбутньому. Зокрема, на фоні отриманого від минулого уряду певного негативного спадку 2004 р., прорахунків нового уряду 2005р. та інших негативів є чітке усвідомлення, що соціальне навантаження на бюджет у 2005 р. (не підтримане, до речі,

відновлювальними заходами) досягло критичної межі і вже створює неабияку економічну загрозу. Крім того, можна показати, що у 2005 р. зростання доходів населення значно *випередило* як темпи зростання продуктивності праці, так і ресурсні можливості економіки. І це – при відсутності чіткої стратегії і механізму наповнення державного бюджету.

Як стабілізувати економіку та реформувати країну ?

Отже, бачимо, що для подолання наслідків кризових явищ, зумовлених різними деструктивними шоками в економіці України необхідно впроваджувати *системні зміни*. Тільки завдяки цілеспрямованим трансформаційним перебудовам можливе отримання нових позитивних *якісних змін* в економіці і, відповідно, у суспільному житті. Однією з головних проблем при цьому потрібно вважати *налагодження вповненого інноваційного поступу* незалежної держави.

В прагненні до вдосконалення дуже суттєву роль відіграють *методи дослідження сутності і ступеню трансформаційних перетворень*, що відбуваються у суспільстві, а також *оцінки їх ефективності, відчутності наслідків*. Натомість вони самі потребують докорінної перебудови, оскільки повинні надавати якомога більше достовірної інформації про об'єкт дослідження (суспільство, галузь, сферу діяльності), яка б легко, змістовно інтерпретувалася та давала змогу прогнозувати подальший стан речей. Напевне, за умов невизначеності та «невизначеного» просування економіки, а також наявності суттєвих загроз та ризиків їх краще вважати *методами діагностики*. Прогнозні оцінки, що розроблені саме на їх основі, створюють потрібні передумови реалізації дієвого механізму "випереджаючого" управління країною.

Ретроспективний аналіз основних соціально-економічних показників 2000-2006 рр., проведений в межах даного дослідження, показав, що динаміка результативного «середньозважено-згорнутого» критерію пояснюється хоч і незначним, але зростаючим трендом. Тобто, узагальнений рух економіки відзначається певним позитивом. Отже, в економіці спостерігаються дещо "обережні" якісні зрушення позитивного

спрямування. Тобто, потенційно існують певні передумови для економічного зростання України, а в перспективі – для його прискорення.

Спрямування руху: від уповільнення до стабілізації зростання

Отже, в контексті дієвої інноваційно-спрямованої стратегії виходу з кризового економічного стану та прискорення трансформаційних процесів в країні, задля реалізації **генеральної мети** – зростання добробуту населення, потрібні *виключно конструктивні кроки*. Головними з них, з позицій системного підходу та з урахуванням наявних тенденцій, доцільно вважати наступні :

1. Докорінно змінити філософію зростання та визначитися з власною місією.

2. Встановити пріоритети розвитку та зосередити на них потужний інтелектуальний потенціал.

3. Розробити системну модель зростання економіки і добробуту широких верств населення. Для цього потрібні фундаментальні наукові дослідження.

4. Забезпечити випереджаюче фінансування наукової і науково-технічної сфери. Створити достойні умови праці творцям, науковцям, дослідникам.

5. Створити привабливі умови для генерування та впровадження інновацій.

6. Активізувати нелінійне мислення та нелінійну логіку управління.

7. Впровадити та розширити сферу використання принципів ІКР і ТРВЗ в освіті і методах управління.

8. Продовжити еволюційне вдосконалення та активізувати інноваційну перебудову освітніх технологій.

9. Реалізувати стратегію інноваційної експансії.

10. Активізувати біфукарційні механізми розвитку економіки.

12. Забезпечити незнаний до цього технологічний прорив (високі технології, нанотехнології, інформаційні технології, машинний інтелект і т. ін.).

13. Створити позитивний мотиваційний інструментарій інноваційної сфери.

14. Досягти стійких системних успіхів на усіх зазначених напрямках.

Висновки та передбачення

Таким чином, покращення життя населення, як елемент національної безпеки, залежить від ефективності реформування майже усіх сфер суспільного буття і не в останню чергу від успіхів на інноваційному напрямку. Можливості і передумови для цього є – потрібне лише бажання. Що ж тоді чекає нас в майбутньому?

Екстраполяція зважено-узагальненого тренду, отриманого з використанням методу "прогноз-екс-пост" та "тренувальної" ділянки ретроспекції 2000-2005 рр., показала, що його прогнозні властивості добрі (відносне відхилення не вийшло за межі 5%). А тому є підстави стверджувати, що, незважаючи на величезний тиск наявних ризиків, загальне економічне зростання в майбутньому якщо і уповільниться, то несуттєво. Щоправда, реалізація такого доволі оптимістичного прогнозного сценарію можлива лише за умов наявності :

- науково-обґрунтованої програми інноваційних перетворень;
- професіоналізму, досвіду і відданості інтересам країни у тих, хто їх здійснює;
- злагоди в середовищі високих урядовців і народних депутатів;
- твердої, жорсткої і стабільної влади.

Список літератури:

1. Павленко Ю.Є. Особливості трансформаційних процесів в Україні та визначення пріоритетних напрямків прискорення розвитку // Матеріали науково-практичної конференції Ші СумДУ «Сучасні проблеми трансформаційних процесів у суспільстві» 10 квітня 2005 року, Шостка. – С. 15 – 21.